

Yargıtay Kararları Işığında Ceza Sorumluluğu Raporlarına Bakış: Kesitsel Araştırma

An Overview of Criminal Responsibility Reports in the Light of Supreme Court Decisions: Cross-Sectional Research

 Nevin CAVLAK^a

^aYozgat Bozok Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp ABD, Yozgat, Türkiye

ÖZET Amaç: Bu çalışmada, Yargıtay kararlarında, ceza sorumluluğu raporları istem nedenleri ve raporlarda görülen eksikliklerin belirlenmesi amaçlandı. **Gereç ve Yöntemler:** Yargıtayın karar arama sitesinde (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>) “ceza ehliyet”, “filiin hukuki anlam ve sonuçları”, “davranışlarını yönlendirme yeteneği” anahtar kelimeleri kullanılarak arama işlemi yapıldı. Türk Ceza Kanunu kapsamındaki suçlara konu olan ceza sorumluluğu raporları hakkında hükümler içeren 530 karar çalışmaya dâhil edildi. **Bulgular:** Mal varlığına karşı suçların (%50,6; n=268) en sık dava konusu olduğu, bunu hürriyete karşı suçların (%24; n=127) takip ettiği görüldü. En sık bozma gerekçesinin, sanığın hastalık raporları olmasına rağmen ceza sorumluluğu raporu isteminin yapılmaması (%26; n=138) olduğu, ikinci sıklıkla bozma gerekçesinin ise dava konusu suçla ilgili alınan ceza sorumluluğu raporları arasında çelişkiler saptanması olduğu (%17,3; n=92) görüldü. Akıl hastalığı kapsamında alınan tek hekim ceza sorumluluğu raporlarıyla kurulan hükümlerin bozulduğu belirlendi. Kararlar rapor istem yerleri açısından incelendiğinde; en sık bir yer belirtilmeden rapor alınması (%32,5; n=172) ifadesinin kullanıldığı görüldü. **Sonuç:** Ceza sorumluluğu raporlarının isteminde, suçlanan kişiye ait tıbbi belgeler, varsa askerlik kayıtları, eski dava dosyalarındaki ceza sorumluluğu raporlarının, bilirkişinin incelemesine sunulması gerektiği, hazırlanacak raporlarda; suç tarihi, olayla ilgili tüm suçlar ve akıl hastalığı nedeniyle ceza sorumluluğunun etkilendiği kararı verilmişse, bunun önemli derecede olup olmadığının belirtilmesi gerektiği, akıl hastalığı iddiası kapsamındaki raporların heyet şeklinde alınması gerektiği sonucuna varıldı.

ABSTRACT Objective: This study, it was aimed to determine the reasons for requesting criminal responsibility reports in Supreme Court decisions and the deficiencies in the reports. **Material and Methods:** A search was made on the decision search website of the Supreme Court of Appeals at <https://karararama.yargitay.gov.tr/> using the keywords “criminal responsibility”, “legal meaning and consequences of the act”, “the ability to direct their behavior”. 530 decisions containing provisions on criminal responsibility reports, which are the subject of crimes within the scope of the Turkish Penal Code, were included in the study. **Results:** Crimes against property (50.6%; n=268) were the most common subject of lawsuits, followed by crimes against freedom (24%; n=127). It was observed that the most common reason for the reversal was that the request for a criminal responsibility report was not made despite the defendant's illness reports (26%; n=138), the second most frequent reason for the reversal was contradictions between reports received for the same lawsuit (17.3%; n=92). It was observed that the single doctor reports received within the scope of mental illness were reversed. When the decisions are examined in terms of report request places; It was seen that the expression of getting a report without specifying a place (32.5%; n=172) was used most frequently. **Conclusion:** It was concluded that the defendant's medical documents, military service records if any, and criminal responsibility reports in old case files should be submitted to the expert at the request of criminal responsibility reports, in the reports to be prepared, indicated the criminal date, and all crimes related to the incident, if it is decided the affected by criminal responsibility due to mental illness, be stated whether this is a significant degree or not, and the reports within the mental illness claim should be taken in the form of a committee.

Anahtar Kelimeler: Adli psikiyatri; suç; sorumluluk; akıl hastalığı

Keywords: Forensic psychiatry; crime; responsibility; mental illness

Toplumsal düzenin devamını sağlayan hukuki değerlerin ihlali niteliğindeki insan davranışı, suç olarak adlandırılır.¹ Suç, farklı görüşler olsa da yasallık, fiil, hukuka aykırılık ve manevi unsurlardan oluşmaktadır.^{2,3} Bu unsurların varlığıyla birlikte bir kişinin işlediği suç nedeniyle cezalandırılabilmesi ise

kişinin toplumsal yaşamın gereklerini doğru kavrayabilme ve buna göre davranabilme kabiliyeti olarak tanımlanan kusur yeteneğine sahip olması ile mümkündür.⁴ Kusur yeteneği, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) 31-34. maddelerinde belirtildiği üzere algılama ve davranışlarını yönlendirme yete-

Correspondence: Nevin CAVLAK

Yozgat Bozok Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp ABD, Yozgat, Türkiye

E-mail: nevin.cavлак@yobu.edu.tr

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Forensic Medicine and Forensic Sciences.

Received: 02 Dec 2022

Received in revised form: 30 Jan 2023

Accepted: 30 Jan 2023

Available online: 03 Feb 2023

2619-9459 / Copyright © 2023 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

neği olarak nitelendirilmiştir.⁵ Buna göre kişinin kusur yeteneği, algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bir arada bulunmasıyla mümkündür.^{4,6,7}

TCK'ye göre kusur yeteneği, yaş küçüklüğü, sağırlık, dilsizlik, akıl hastalığı ve geçici nedenler sonucu etkilenebilir.⁵ Bu doğrultuda suçlanan kişiler, savunmalarını kusur yeteneği olmadığı yönünde yapabilmekte ve yargı makamları gerek gördüğünde bilirkişiden ceza sorumluluğu raporları talep edebilmektedir. Mahkeme kararlarına itiraz edildiği davalarda ise Yargıtayın, mahkemelerin talep etmediği ceza sorumluluğu raporlarının alınmasını istediği veya alınan raporlarda görülen eksiklikler nedeniyle tekrar rapor alınmasını gerekli gördüğü kararlarına rastlanılmaktadır. Bunun sonucunda, olay üzerinden uzun zaman geçtikten sonra ceza sorumluluğu raporu talep edilmekte ve dava süreci uzamaktadır.⁸ Yargıtayın ceza sorumluluğu raporları hakkındaki genel yaklaşımının belirlenmesi, raporların olaya yakın zamanda alınmasına, bilirkişinin raporları uygun bir şekilde hazırlanmasına ve dava sürecinin sağlıklı ve makul sürede sonuçlanmasına katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmada, Yargıtay kararlarında, ceza sorumluluğu raporları istem nedenleri ve raporlarda görülen eksikliklerin belirlenmesi ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda çözüm önerileri sunulması amaçlandı.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Bu çalışma için Yozgat Bozok Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan onay alındı (tarih: 15 Eylül 2022, no: 2017-KAEK-189_2022.09.15_01). Yargıtayın karar arama sitesinde (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>) “cezai ehliyet”, “fiilin hukuki anlam ve sonuçları”, “davranışlarını yönlendirme yeteneği” anahtar kelimeleri kullanılarak 15 Eylül 2022-17 Ekim 2022 tarihleri arasında arama yapıldı. Sistemin sunduğu 1.000 sonuçtan TCK kapsamındaki 530 karar çalışmaya dâhil edildi. Elde edilen veriler, IBM SPSS Statistics V22.0 (IBM Corp. In Armonk, NY.) programına aktarıldı. Belirtilen suçlar, TCK'nin ilgili maddelerine göre sınıflandırıldı. Veriler; bozma gerekçesi, rapor istem türü, raporun istenildiği yerler açısından sınıflara ayrıldı. Bu çalışma, Helsinki Dek-

larasyonu prensiplerinde belirtilen ilkelere uygun olarak yapılmıştır.

BULGULAR

TCK kapsamındaki 530 ceza sorumluluğu ile ilgili kararda dava konusu suç türünün en sık %50,6 (n=268) ile mal varlığına karşı suçlar olduğu görüldü (Tablo 1).

Yargıtay kararlarında ceza sorumluluğuna konu olan hükümlerin bozulma gerekçelerine bakıldığında; %26 (n=138) ile ruhsal hastalık olduğuna dair sağlık kurulu/vasi/askerlikten muaf raporlarının veya tıbbi belgelerin varlığına karşın, ceza sorumluluğu raporu talep edilmemesi olduğu görüldü (Tablo 2).

Ceza sorumluluğu raporları arasında çelişki olması nedeni hükmün bozulduğu ve ayrıntılı gerekçelerin belirtildiği 46 karar incelendiğinde; 22 kararda ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesinden alınan rapor ile Adli Tıp Kurumu (ATK) Gözlem İhtisas Dairesi ve 4. İhtisas Kurulundan alınan raporlar arasında çelişki olması, 13 kararda ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesi ile ATK 4. İhtisas Kurulu raporla-

TABLO 1: Yargıtay kararlarında ceza sorumluluğuna konu olan Türk Ceza Kanunu kapsamındaki suç türlerinin dağılımı.

Suç türü*	n	%
Mal varlığına karşı suçlar	268	50,6
Hürriyete karşı suçlar	127	24
Hayata karşı suçlar	79	14,9
Vücut dokunulmazlığına karşı suçlar	49	9,2
Şerefe karşı suçlar	36	6,8
Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar	19	3,6
Kamu idaresinin güvenilirliğine ve işleyişine karşı suçlar	15	2,8
Adliye karşı suçlar	15	2,8
Kamu güvenine karşı suçlar	11	2,1
Kamu sağlığına karşı suçlar	6	1,1
Genel tehlike yaratan suçlar	5	0,9
Kamu barışına karşı suçlar	3	0,6
Özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar	1	0,2
Aile düzenine karşı suçlar	1	0,2
Ekonomi, sanayi ve ticarete ilişkin suçlar	1	0,2
Bilişim alanında suçlar	1	0,2
Devletin egemenlik alametlerine ve organlarının saygınlığına karşı suçlar	1	0,2
Suç türü belirtilmeyen	33	6,2

*123 kararda birden fazla suç türü vardır.

TABLO 2: Yargıtay kararlarında ceza sorumluluğuna konu olan hükümlerin bozulma gerekçelerinin dağılımı.

Kararların bozulma gerekçesi	n	%
Suçlanan kişiye ait ruhsal hastalık olduğuna dair raporların/tıbbi belgelerin sunulmasına rağmen ceza sorumluluğu raporunun alınmaması	138	26
Dava konusu suçlarla ilgili alınan ceza sorumluluğu raporları arasında çelişki bulunması	92	17,3
Suçlanan kişinin adli sicil kaydında ceza sorumluluğuyla ilgili kararlar bulunması, ceza sorumluluğu raporunun alınmaması	60	11,3
Başka bir suçtan alınan ceza sorumluluğu raporuyla mevcut suçtan alınan ceza sorumluluğu raporu arasında çelişki olması	35	6,6
Türk Ceza Kanunu 32. maddesi kapsamında tek hekim raporuyla hüküm kurulması	35	6,6
Ceza sorumluluğu raporuyla hastalık/vası raporu arasında çelişki olması	34	6,4
Suçlanan kişide psikolojik bozukluk olduğu iddiası, ceza sorumluluğu raporunun alınmaması	29	5,5
Ceza sorumluluğu raporunun yetersiz olması	24	4,7
Başka bir suçtan alınan ceza sorumluluğu raporuyla hüküm kurulması	22	4,1
Sosyal inceleme raporunda ruhsal rahatsızlık olduğuna dair ifadeler olması, ceza sorumluluğu raporunun alınmaması	12	2,3
12-15 yaş aralığında olan suçta sürüklenen çocuk için ceza sorumluluğu raporunun alınmaması	11	2
Sosyal inceleme raporu ile ceza sorumluluğu raporu arasında çelişki bulunması	9	1,7
Sosyal inceleme raporunda ceza sorumluluğu olmadığı belirtilmesi ve hekimden ceza sorumluluğu raporu alınmadan sosyal inceleme raporundaki ceza sorumluluğu sonucuyla hüküm verilmesi	9	1,7
Ceza sorumluluğu raporunun eksik olması	8	1,5
Ceza sorumluluğu raporu ile hükmün farklı olması	5	1
Diğer	7	1,3
Toplam	530	100,0

rının, 9 kararda ATK Şube Müdürlüğü ile ruh sağlığı ve hastalıkları/egitim ve araştırma hastanesi raporlarının, 2 kararda adli tıp uzmanı raporlarıyla üniversite sağlık kurulu raporlarının birbirleriyle çelişkili sonuçlar içermesi olduğu görüldü.

Ceza sorumluluğu raporunun yetersiz olarak nitelendirildiği ve ayrıntılı gerekçelerinin belirtildiği 11 karar incelendiğinde; 5 kararda mevcut durumla ceza sorumluluğu olup olmadığı konusunda yorum yapılamayacağı belirtilmesi, bir kararda fiili algıladığı ama davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediği ifadesinin bulunması, bir kararda eylemin kötülüğünün farkında olduğu ama davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediği ifadelerinin olması, bir kararda ATK Gözlem İhtisas Dairesinden rapor alındığı ama 4. İhtisas Kurulundan rapor alınmadığı, bir kararda psikiyatri ana bilim dalı tarafından düzenlenen ceza sorumluluğu raporunun 2 hekim tarafından hazırlanması, bir kararda ceza sorumluluğu olup olmadığının 10 günlük gözlemlerle karar verilmesi, bir kararda da raporda bir psikiyatri uzmanı olması gerekçeleriyle raporların yetersiz olarak değerlendirildiği görüldü.

Ceza sorumluluğu raporlarının eksik olarak nitelendirildiği kararlar incelendiğinde; 4 kararda, 2 suç türünden sadece birinin raporda belirtildiği gerekçe-

siyle, 2 kararda suç tarihinin belirtilmemesi, bir kararda suçun belirtilmemesi, bir kararda ceza sorumluluğunun tam olmadığı belirtilen raporda, TCK 32/1'i mi TCK 32/2'yi mi ifade edildiğinin anlaşılmadığı gerekçesiyle hükmün bozulduğu görüldü.

Diğer olarak adlandırılan kararların gerekçelerinde; bir kararda hâkimin duruşmada suçlanan kişiyi durgun görmesi ve ceza sorumluluğu raporu alınmasını istemesi ancak daha sonraki duruşmalarda ceza sorumluluğu raporu aldırılmasına gerek olmadığı kararı verilmesi, bir kararda, ceza infaz kurumunda hükümlü olan sanığın olay tarihinde yeşil reçeteli ilacının kullanımına izin verilmemesi nedeniyle yaşadığı bunalımla olayı gerçekleştirdiği iddiası, bir kararda suçlanan kişinin psikosomatik ilaç kullanımı sonrası olayın gerçekleştiği iddiası, bir kararda akıl hastalığı raporu olan sanığın ceza sorumluluğu raporu alınmadan ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmesi, bir kararda ceza sorumluluğu raporu alınmadan ceza verilmesine gerek olmadığı kararının alınması, iki kararda olayın gerçekleşme şeklinin şüpheli olması nedeniyle ceza sorumluluğu raporlarının alınmasının talep edildiği görüldü.

Suçlanan kişiler tarafından ceza sorumluluğu etkilediği iddiasıyla en sık sunulan hastalık tanısının zekâ yetersizliği olduğu görüldü (Tablo 3).

TABLO 3: Yargıtay kararlarında suçlanan kişilerin ceza sorumluluğunun etkilediği gerekçesiyle sunduğu hastalık tanıları.

Tanı*	n
Zekâ yetersizliği	63
Psikoz	52
Bipolar	35
Antisosyal kişilik bozukluğu	10
Kleptomani	8
Şizoaftaktif bozukluk	7
Depresyon	6
Epilepsi	6
Anksiyete bozukluğu	5
Uyum bozukluğu	1
Dürtü kontrol bozukluğu	1
Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu	1
Organik beyin sendromu	1
Organik kişilik bozukluğu	1
Demans	1

*11 kişide birden fazla hastalık tanısı belirtilmiştir.

Yargıtayın ceza sorumluluğu raporlarının alınmasını istediği yerler incelendiğinde; %32,5 ile en sık bir yer belirtmeden rapor alınmasının istendiği görüldü (Tablo 4). Gözleme alınarak karar verilmesinin belirttiği kararlardan %57,9’unda (33/57) ATK Gözlem İhtisas Dairesinden sonra 4. İhtisas Kurulundan rapor alınması şeklinde istemde bulunulduğu görüldü.

TABLO 4: Yargıtay kararlarında ceza sorumluluğu raporu istenilen yerlerin dağılımı.

	n	%
Yer belirtilmemiş	172	32,5
ATK İlgili İhtisas Kurulu	71	13,4
ATK Üst Kurul/Genel Kurul	70	13,2
Gözleme alınarak karar verilmesi	57	10,8
ATK İhtisas Kurulu veya ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesi	56	10,6
ATK	49	9,2
Ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesi veya ATK ilgili İhtisas Kurulu veya üniversite hastanesi psikiyatri ana bilim dalı	26	4,9
Sağlık kurulu	18	3,4
Sağlık kurulu veya ATK/İhtisas Kurulu	6	1,1
Diğer	5	0,9
Toplam	530	100,0

ATK: Adli Tıp Kurumu.

TARTIŞMA

Yargıtay kararlarında, kişiye ait ruhsal hastalık raporlarının veya hastalığa dair tıbbi belgelerin olmasının, ceza sorumluluğu raporları alınması için bir gerekçe olduğu belirlendi. Ruhsal bozukluk, Dünya Sağlık Örgütü tarafından bir bireyin bilişinde, duyu düzenlemesinde veya davranışında klinik olarak önemli bir bozulma ile karakterize bir durum olarak tanımlanmaktadır.⁹ Yargıtay kararlarında, suçlanan kişilerin ceza sorumluluğunu etkilediği iddiasında bulunduğu hastalık tanılarına bakıldığında, zekâ yetersizliği ve psikotik bozuklukların yanında antisosyal kişilik bozukluğu, depresyon, uyum bozukluğu, anksiyete bozukluklarının da yer aldığı görülmektedir. TCK’nin 32. maddesinde belirtildiği üzere, akıl hastalığı nedeniyle işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmezken; işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan kişiye ceza indirimi ve/veya cezasını sağlık kurumunda çekmesi kararı verilmektedir.⁵ Akıl hastalığı nedeniyle ceza sorumluluğunun etkilendiği kararı verebilmek için suç anında kişide bir akıl hastalığı olması ve bu akıl hastalığının suç eylemine etki etmesi, akıl hastalığının, kişiyi suç fiilinin doğasını, niteliğini ve toplumda görülen karşılığını anlamaktan aciz bırakması gerekir.^{10,11} Sonuç olarak, ceza sorumluluğunun etkilenmesi için sanıkta ciddi bir ruhsal bozukluk varlığı yeterli olmayıp, bulgularının sanığın suç anındaki bilişsel yeteneklerine ve davranışlarına etkisinin belirlenmesi gerekir.¹²⁻¹⁴ Nitekim Yargıtayın, akıl hastalığı raporu olan sanığa, ceza sorumluluğu raporu alınmadan cezaya yer olmadığı kararı verilmesini bozma gerekçesi kabul ettiği görüldü. Bazı ruhsal tanıların ceza sorumluluğunu etkilemeyeceği yönünde genel bir yaklaşım olduğu bilinmektedir. Yargıtay 13. Ceza Dairesinin 2020/4831 Esas, 2020/4081 Karar sayılı 16.03.2020 tarihli kararında “...bilimsel verilere göre; antisosyal kişilik bozukluğunun ceza ehliyetini etkilemediğinin bilindiği...” şeklinde ifade edildiği görüldü. Antisosyal kişilik bozukluğu tanısının, sanığın davranışının yanlışlığını anlayamadığı gibi durumları öne sürmek yerine, tekrarlanan suç eylemlerini yansıtmak için verildiği bi-

linmelidir.¹⁵ Buna karşın ilgili yargı kararı incelendiğinde, ceza sorumluluğu raporu alınması için hastalık tanısının dışında hukuki farklı kriterler olduğu da anlaşılmaktadır.

Dava konusu suçtan alınan ceza sorumluluğu raporu ile hastalık/vasi raporu arasında çelişki olması veya dava konusu için alınan farklı ceza sorumluluğu raporları arasında çelişki olması, Yargıtayın hükümleri bozma gerekçelerinden olduğu görüldü. Hastaneden ceza sorumluluğu raporları istemlerinde, hekim, hastane dijital sisteminde daha önceki başvuruları görebilmekte, Medula kayıtlarında eski ilaç raporlarına ulaşabilmesi mümkün olabilmektedir. Bunun yanında hakkında rapor istenen kişinin eski hastalık raporlarının dijital sistemde bulunmaması, başvuru hastane dışında farklı hastane başvurularındaki ruhsal muayene bulgularının psikiyatristler tarafından gizlenerek kaydedilmesi nedeniyle e-Nabız Sistemi üzerinden görülebilmesi, verilere ulaşmayı kısıtlamaktadır. Hastanedeki poliklinik yoğunlukları da dikkate alındığında, sistemdeki verilerin incelenmesi için yeterli zamanın olmaması, kişi ile yapılan kısa görüşmeler ve psikometrik testler ile doğru değerlendirme yapılması güçleşebilmektedir. Özellikle dönemsel rahatsızlıkların iyileşme dönemlerinde alınan ceza sorumluluğu raporlarında eski tıbbi belgelerin olmaması nedeniyle kişide akıl hastalığı olmadığı yönünde kanaat oluşabilmektedir. Bunun yanında ceza sorumluluğunu etkilemediği düşünülen ruhsal hastalıklarda, raporun sonuç kısmında kişide var olan akıl hastalıkları belirtilmeden “ceza sorumluluğunu etkileyecek nitelikte bir akıl hastalığı olmadığı” şeklindeki ifadelerin, adli makamlarca kişide akıl hastalığı olmadığı belirtilmiş şekilde algılanması da mümkündür. Bu durumlarda kişinin daha önceki raporlarında, tıbbi belgelerde belirtilen ve yapılan muayenelerde de var olduğu kanaati oluşan hastalık tanılarının, ceza sorumluluğu raporunda belirtilmesi ve bu hastalığının ilgili fiilde ceza sorumluluğunu etkileyecek nitelikte olmadığı şeklinde rapora yazılması uygun olacaktır.

Yargıtay kararlarında, farklı bir suçtan alınan ceza sorumluluğu raporu ile dava konusu suçtan alınan ceza sorumluluğu raporu arasında çelişki olmasının, hükmü bozma nedeni olduğu görüldü. Ceza sorumluluğu raporları bir suçta özel olarak alınmakta

olup Yargıtayın, ceza sorumluluğu raporlarında suçun türü ve suç tarihinin belirtilmemesini eksiklik olarak nitelediği görüldü. Kişide var olan akıl hastalığı bazı suçlarda ceza sorumluluğunu etkilerken, bazı suçlarda etkileyecek nitelikte olmayabilir. Buna karşın Yargıtayın bozmada gerekçe gösterme nedeninin, her türlü çelişkiden uzak kararların alınmasını sağlamak olduğu düşünülmektedir. Yargıtayın, raporlar arasında çelişki olması durumunda yeniden alınacak raporlarda bu çelişkinin tartışılarak sonuca varılmasını istediği görüldü. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 2015/13034 Esas sayılı, 2015/14786 Karar sayılı 07/10/2015 tarihli kararında, 4. İhtisas Kurulunun raporunda, eski ceza sorumluluğu raporlarını belirtmesine rağmen tartışmadığı gerekçesi ile Genel Kuruldan rapor isteminde bulunduğu belirlendi. Yargıtay kararlarında, suçlanan kişinin adli sicil kayıtlarında ceza sorumluluğu olmadığına dair raporlarının olması ve güvenlik tedbirleri alındığına yönelik hükümler olmasının, rapor alınması için bir gerekçe olduğu görüldü. Sanıkların farklı bir suçtan aldığı güvenlik tedbiri hükümlerinin mahkeme aşamasında tespit edilmemesi, yargıda iş yükünün olumsuz sonuçlarının bir yansıması olabilir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde suçlanan kişi adına daha önce alınan ceza sorumluluğu rapor kayıtlarının ve ceza sorumluluğu olmadığına dair eski hükümlerinin bir arada bulunduğu bir segment oluşturulmasının, uygun sürede yargılanma için yararlı olabileceği düşünüldü. Ceza sorumluluğu raporu hazırlanmasında, sabıka kayıtları, suç anındaki kayıtlar, sanıkla yapılan görüşmeler, tıbbi kayıtların incelenmesi, aile bireyleriyle görüşmelerin yapılması ve erkek sanığın varsa askerlik dönemine ait kayıtlarının incelenmesi önerilmektedir.^{12,15-17} Yargıtay kararlarında bunlara ek olarak farklı suçtan veya dava konusu suçtan alınan ceza sorumluluğu raporlarının da bilirkişi incelemesine sunulması ve varsa çelişkilerin tartışılarak rapor hazırlanması gerektiğinin belirtildiği görülmektedir.

Kararlardan anlaşıldığı üzere, 12-15 yaş aralığındaki (12 yaşını bitirmiş, 15 yaşını bitirmemiş) suça sürüklenen çocuk hakkında düzenlenen sosyal inceleme raporlarında, ceza sorumluluğu konusunda sonuçlar yazıldığı ve mahkemelerin sosyal inceleme raporları ile hükümler verdiği görüldü. Yargıtay Altıncı Ceza Dairesinin 22/03/2021 tarihli 2020/7370

Esas sayılı, 2021/5634 Karar sayılı kararında: “...Sosyal inceleme raporunun, çocuğun içinde bulunduğu aile ortamı, sosyal çevre koşulları, gördüğü eğitim, zihinsel ve ruhsal gelişimi dikkate alınarak kural olarak sosyal çalışma görevlilerince; adli raporun ise klinik ortamında, çocuğun psikolojik testler ile bilişsel ve zeka düzeyinin ölçülmesi, psikiyatrik ve fizyolojik bir takım bulgular değerlendirmeye tabi tutularak adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk halinde uzman hekim tarafından düzenlendiği, sosyal inceleme raporunu düzenleyen görevlinin, çocuğun psikiyatrik açıdan işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bulunup, bulunmadığına ilişkin bir değerlendirme yapamayacağı...” şeklinde sınırları belirlediği görüldü. Bu doğrultuda Yargıtay, 12-15 yaş aralığındaki suça sürüklenen çocuklar için ceza sorumluluğu olup olmadığı hakkındaki raporun, adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk bulunması hâlinde uzman hekimden alınması gerektiğini belirtmiştir.

Yargıtay kararlarında, akıl hastalığıyla ilgili bir durum varlığında tek hekimin düzenlediği ceza sorumluluğu raporlarının kabul edilmediği görülmektedir. Bununla birlikte, Yargıtayın heyet şeklinde düzenlenen raporlarda tek psikiyatri uzmanı olmasını yetersiz gördüğü, başka bir kararda psikiyatri uzmanlarının olduğu sağlık kurulundan rapor alınması yönünde karar verdiği görüldü. Buna karşın sıklıkla soruşturma aşamasında TCK 32. maddesi kapsamında tek hekim raporları alındığı bilinmektedir. Ceza sorumluluğu olup olmadığı konusunda karar vermede en önemli unsurlardan biri özellikle dönemsiz ruhsal hastalığı olan kişilerde olay zamanlı ruhsal muayene bulgularıdır. Soruşturma aşamasında, tek hekimden rapor alınması olaya yakın zamanlı olan ruhsal muayene bulgularını içermesi açısından önemlidir. Bu durumlarda ruhsal muayenenin vakit kaybetmeden yapılması ve bulguların kaydedilmesi, daha sonra tıbbi belgeler ve soruşturma dosyası temin edildikten sonra kişinin sağlık kurulunda değerlendirilmesi ve ceza sorumluluğu raporlarının bu kurul tarafından düzenlenmesi uygun bir yaklaşım olabilir. Ceza sorumluluğu raporlarının heyet tarafından düzenlenmesi istenildiğinde, heyette hangi uzman hekimlerin olacağı tartışması gündeme gelmektedir.

Heyet raporlarının amacı birden fazla hekimin konuyu tartışarak rapor hazırlaması ise konuyla ilgili farklı branş uzmanlarından oluşan hekimlerce düzenlenmesi ile daha sağlıklı kararlar verilebileceği düşünülmektedir. Böylece ceza sorumluluğu raporlarında suçlanan kişinin birden fazla uzman tarafından muayenesi yapılarak karar verilmesi sağlanmış olacaktır.

Yargıtayın, ATK dışındaki kurumlardan da rapor istemleri yaptığı görüldü. Bunun yanında 2. Ceza Dairesinin 2020/29894 Esas sayılı, 2021/5899 Karar nolu 18/03/2021 tarihli onama kararında; “...İlgili dairenin 2017 yılında verdiği TCK 32. maddesi kapsamında ilgili ihtisastan veya ruh sağlığı hastalıklarından rapor alınması istenirken bu karar üzerine çocuk mahkemesinin eğitim araştırma hastanesinden alınan heyet raporunda ‘Suça sürüklenen çocuğun mevcut haliyle TCK’nın 32. maddesinden yararlanır ruhsal bir hastalığının saptanmadığının’ belirtilmesi karşısında, mahkemenin kabul ve uygulamasında isabetsizlik görülmediğinden tebliğnamedeki bozma isteyen düşünceye katılmamıştır” şeklinde belirttiği görüldü. Burada Yargıtayın kararlarında belirttiği yerlerden rapor alınmamasına karşın kararı bozmadığı, raporun usulüne uygun alınmasının önemsendiği görüldü.

ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI

Yargıtay karar arama sitesinde özet niteliğindeki bilgiler olması ve bazı verilerin her karar metninde standart olarak verilmemesi, bu çalışmada kısıtlılığa neden olmuştur.

SONUÇ

Yargıtay kararlarında ruhsal tanı olduğunu belirten tedavi belgelerinin, engelli sağlık kurul raporlarının ve vasi kararlarının varlığının, ceza sorumluluğu raporları alınması için gerekçe olduğu, TCK 31/2. maddesi kapsamında istenen ceza sorumluluğu raporlarının, adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk bulunması hâlinde uzman hekimden alınması gerektiği, TCK 32. maddesi kapsamındaki raporların ise kişinin kurul tarafından değerlendirilerek düzenlenmesinin istendiği görüldü. Bir eylemde birden fazla suç varsa, suç türlerinin tamamının ve suç tarihinin raporlarda belirtilmesi, TCK 32. maddesinden

yararlanılması gerektiği belirtiliyorsa, bunun önemli derecede olup olmadığının raporda belirtilmesine dikkat edilmesi gerekmektedir. Raporlarda çelişki olmasının önüne geçebilmek için suçlanan kişilerin daha önce farklı bir suçtan varsa ceza sorumluluğu raporları ve hastalık tanısına yönelik veriler elde edildikten sonra bilirkişiden rapor talep edilmesi gerektiği sonucuna varıldı.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi

bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Bu çalışma tamamen yazarın kendi eseri olup başka hiçbir yazar katkısı alınmamıştır.

KAYNAKLAR

- Göktürk N, Özgenç İ, Üzülmüş İ. Ceza Hukukuna Giriş. 1. Baskı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları; 2012. [Link]
- Karakehya H, Usluadam AK. Türk Ceza Hukuku öğretisinde suçun manevi unsuru bağlamında suç genel teorisine ilişkin görüşler [In Turkish Criminal Law Doctrine, in the context of moral element of crime, views on the general theory of crime]. Journal of Penal Law and Criminology. 2015;3(2):1-24. [Link]
- Soyaslan D. Ceza Hukuku Genel Hükümler. 11. Baskı. Ankara: Yetkin Yayınları; 2016.
- Duran G. Ceza kanunlarımızda akıl hastalığı [Mental illness in Turkish criminal codes]. Ceza Hukuku Dergisi. 2020;15(43):355-419. [Link]
- Resmî Gazete (26 Eylül 2004/25611), 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 2004. İkinci Bölüm: Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler. [Erişim tarihi: 28 Kasım 2022]. Erişim linki: [Link]
- Öztürk B, Erdem MR. Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku. 19. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi; 2019.
- Özbek VÖ, Kanbur MN, Doğan K, Bacaksız P, Tepe İ. Türk Ceza Hukuku: Özel Hükümler. 10. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2013.
- Gürkan Ş, Can KC, Kaya H, Yüksel RN, Göka E. Retrospective evaluation of cases examined to determine criminal responsibilities. Noro Psikiyatrs Ars. 2021;58(4):321-6. [PubMed] [PMC]
- World Health Organization [Internet]. Mental disorders [Cited: November 28, 2022]. Available from: [Link]
- Atalay A, Yıldız A. Ceza sorumluluğu değerlendirmesi yapılan zihinsel yetersizlik tanılı olgularda sosyodemografik, klinik ve kriminolojik özellikler [Sociodemographic, clinical and criminological characteristics of cases with a diagnosis of intellectual disability evaluated for criminal responsibility]. Ahi Evran Med J. 2021;5(3):243-51. [Crossref]
- Cheng J, Olver ME, Haag AM, Wormith JS. Trajectories and outcomes of those not criminally responsible on account of mental disorder through a Canadian forensic system. International Journal of Forensic Mental Health. 2022;21(4):399-411. [Crossref]
- Løvgren PJ, Laake P, Reitan SK, Narud K. Use of assessment instruments in forensic evaluations of criminal responsibility in Norway. BMC Psychiatry. 2022;22(1):1-14. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- O Gardner B, C Murrie D, N Torres A. Insanity findings and evaluation practices: a state-wide review of court-ordered reports. Behav Sci Law. 2018;36(3):303-16. [Crossref] [PubMed]
- Faust D, Ziskin J. The expert witness in psychology and psychiatry. Science. 1988;241(4861):31-5. [Crossref] [PubMed]
- Davis KM, Lister MB. Conducting disability evaluations with a forensic perspective: the application of criminal responsibility evaluation guidelines. Psychological Injury and Law. 2019;12(1):52-63. [Crossref]
- Melton GB, Pettila J, Poythress NG, Slobogin C, Otto RK, Mossman D, et al. Psychological Evaluations for The Courts: A Handbook for Mental Health Professionals and Lawyers. 4th ed. New York: Guilford Press; 2018.
- Grisso T. Evaluating Competencies: Forensic Assessment and Instruments. Vol. 16. 2nd ed. Boston: Springer; 2003.